

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2011

Η ελληνική οικονομία διανύει σήμερα περίοδο πολύπλευρης οικονομικής κρίσης και ανατροπών στις εργασιακές σχέσεις, τον δημόσιο τομέα και το κοινωνικό κράτος. Οι ανατροπές στις εργασιακές σχέσεις είναι πρωτοφανείς και στην ουσία οδηγούν σε πλήρη απορρύθμιση τους στην ελληνική αγορά εργασίας.

Το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας, δέχεται πιέσεις που αναπτύσσονται στον τομέα της ρευστότητας, με αύξηση των επισφαλειών στις χορηγήσεις και συρρίκνωση της καταθετικής βάσης. Είναι αναμενόμενο να υπάρξει αλλαγή του ρόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην ελληνική οικονομία και κατά πάσα πιθανότητα βρισκόμαστε σε φάση εξάντλησης του τραπεζικού αναπτυξιακού υποδείγματος των τελευταίων δεκαετιών και ανάδυσης ενός νέου χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος.

Έτσι, η προσοχή της ΟΤΟΕ στρέφεται αναγκαστικά στις εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά και στην ελληνική οικονομία γενικότερα, αφού τα μακροοικονομικά δεδομένα και οι γενικότερες αλλαγές που πραγματοποιούνται κατά το τελευταίο έτος αποτελούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι τράπεζες.

Αποτελεί, επομένως, ανάγκη για το συνδικαλιστικό κίνημα των τραπεζών να προσδιορίσει το τοπίο των επερχόμενων αλλαγών. Προκειμένου οι εργαζόμενοι στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά και οι πολίτες γενικότερα, να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στις τράπεζες και την οικονομία γενικότερα, εγκαινιάζουμε με το τεύχος αυτό την νέα τριμηνιαία έκδοση του Ινστιτούτου Εργασίας της ΟΤΟΕ.

Ειδική επιστημονική ομάδα του ΙΝΕ/ΟΤΟΕ, καταγράφει το προβληματισμό της για τις συγχωνεύσεις και εξαγορές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και εξηγεί ότι η ενίσχυση και η θωράκιση κεφαλαιακά του τραπεζικού συστήματος της χώρας πρέπει και απαιτείται να είναι στόχος των διοικήσεων των τραπεζών, και ότι οι συγχωνεύσεις δεν είναι πανάκεια.

Η Βασιλική Γεωργακοπούλου, επιστημονικός σύμβουλος της ΟΤΟΕ, περιγράφει τις ανατροπές που πραγματοποιούνται στις εργασιακές σχέσεις ως συνέπεια της εφαρμογής του Μνημονίου. Εξηγεί ότι ως αποτέλεσμα των ανατροπών, τα διαφορετικά τμήματα της αγοράς εργασίας πιέζονται να συγκλίνουν στο κατώτατο δυνατό επίπεδο, ενώ οι όποιοι θύλακες σχετικά προστατευμένης εργασίας περιορίζονται και απαξιώνονται. Επίσης, δείχνει ότι οι διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας θα πλήξουν καιρία όχι μόνο τον συνταγματικά κατοχυρωμένο θεσμό των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αλλά και κάθε έννοια υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου.

Το ΙΝΕ της ΟΤΟΕ, παρακολουθώντας στενά τις ρυθμιστικές εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα ως μέρος του επιστημονικού του έργου, προχώρησε στην εκπόνηση ειδικής μελέτης με θέμα: «οι θεσμικές αλλαγές στο διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα». Μια σύντομη διάρθρωση της μελέτης παρουσιάζουμε στο παρόν τεύχος.

Ο Ηλίας Ιωακείμογλου, επιστημονικός σύμβουλος του Ινστιτούτου Εργασίας της ΟΤΟΕ, περιγράφει τον φαύλο κύκλο της ύφεσης που αναπτύσσεται στην ελληνική οικονομία και αμφισβητεί την ικανότητα της ασκούμενης πολιτικής να επιτύχει τους στόχους της εφόσον δεν επιτυγχάνει ικανοποιητικούς ρυθμούς μεγέθυνσης του ΑΕΠ.

Είμαστε βέβαιοι ότι αυτή η νέα έκδοση του Ινστιτούτου Εργασίας της ΟΤΟΕ, με την επιστημονική αρθρογραφία για τα βασικά προβλήματα του χρηματοπιστωτικού τομέα, της απασχόλησης, των εργασιακών σχέσεων και των αμοιβών στις τράπεζες της Ελλάδας, θα επιτύχει τον στόχο της, αποτελώντας χρήσιμο εργαλείο αφενός για την ουσιαστική και τεκμηριωμένη διεκδίκηση των συνδικαλιστικών στελεχών και των εργαζομένων και αφετέρου για τον δημόσιο διάλογο και τον επιστημονικό προβληματισμό για τα συγκεκριμένα ζητήματα και τις προοπτικές τους.

Σταύρος Κούκος
Πρόεδρος ΟΤΟΕ

Συγχωνεύσεις – Εξαγορές στο Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα.

Είναι η σωστή επιλογή για την έξοδο από την κρίση;

Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα με το ξέσπασμα της δημοσιονομικής κρίσης σε εθνικό επίπεδο στα τέλη του 2009, βρέθηκε στη δίνη του κυκλώνα, δεδομένης της διάχυσης της κρίσης στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Οι εντεινόμενες πιέσεις στον τομέα της ρευστότητας, εξαιτίας της αύξησης των επισφαλειών στις χορηγήσεις, η μείωση της κερδοφορίας, ο περιορισμός των πηγών άντλησης ρευστότητας, καθώς και η επιπλέον συρρίκνωση της καταθετικής βάσης, είχαν ως αποτέλεσμα να δημιουργήσουν ένα ασφυκτικό περιβάλλον λειτουργίας για τις τράπεζες.

Με τις συνεχείς υποβαθμίσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας από τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης τα πιστωτικά ιδρύματα ουσιαστικά έχασαν την δυνατότητα πρόσβασης στις αγορές χρήματος με αποτέλεσμα να καταστούν πλήρως και αποκλειστικά εξαρτημένα από την παροχή ρευστότητας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν η επιβράδυνση της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας, που αντικατοπτρίζεται πλήρως από την μείωση του ρυθμού της πιστωτικής επέκτασης, όπως καταγράφεται ολόκληρο το 2010.

Μέσα σε αυτό το χρηματοοικονομικό περιβάλλον με τις προκλήσεις για τα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα να εντοπίζονται στον τρόπο ενίσχυσης κεφαλαιακά των ισολογισμών τους, ώστε να εξασφαλίσουν την απαραίτητη ρευστότητα, οι διοικήσεις των τραπεζών καλούνται να εξετάσουν τις επιλογές τους και τελικά να λάβουν αποφάσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Η εξεύρεση ρευστότητας από τους μετόχους ή από ομολογιούχους ήδη έχει υιοθετηθεί ως επιλογή. Παρόλα αυτά πυκνώνουν τελευταία οι αναφορές και η επιχειρηματολογία ότι μόνη βιώσιμη επιλογή είναι η προσπάθεια δημιουργίας στρατηγικών συμμαχιών και μεγαλύτερων εν γένει τραπεζικών σχημάτων.

Το ερώτημα επομένως που αβίαστα προκύπτει είναι ποια είναι η πιο ενδεδειγμένη επιλογή και κατά πόσο η επιλογή αυτή μπορεί να συμβάλλει στην εξομάλυνση των υφιστάμενων προβλημάτων του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δεδομένου τελικώς ότι το ζητούμενο είναι η ομαλή χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας.

Αναμφισβήτητο, η ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα και τον τρόπο λειτουργίας του. Κατά συνέπεια η λήψη αποφάσεων πρέπει να κινείται στον άξονα της ανάπτυξης, να εξυπηρετεί το συλλογικό συμφέρον και όχι να λαμβάνεται μέσα στα στενά πλαίσια του επιχειρηματικού κέρδους.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί τελικά να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης και είναι η ενδεδειγμένη και προφανής επιλογή η επίτευξη στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ των Ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων ή ακόμη και η εξεύρεση στρατηγικών επενδυτών από το εξωτερικό :

Λόγοι επίτευξης συγχωνεύσεων και εξαγορών

Τα οφέλη από την επίτευξη μιας στρατηγικής συμμαχίας έχουν προβληθεί ιδιαίτερα στην παρούσα χρονική συγκυρία, και το θέμα έχει αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα, εξαιτίας της άποψης ότι αποτελεί μονόδρομο για την βιωσιμότητα και για την συνέχιση της λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος της χώρας.

Οι λόγοι στους οποίους στηρίζεται η τοποθέτηση αυτή επικεντρώνονται σε τρεις βασικούς άξονες:

Ο πρώτος άξονας είναι η εξοικονόμηση πόρων από την επίτευξη συνεργιών στο τομέα του κόστους. Η δημιουργία μεγαλύτερων σχημάτων εξασφαλίζει οικονομίες κλίμακας με αποτέλεσμα τη μείωση του λειτουργικού κόστους, τη διαφοροποίηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου, καθώς και

την πρόσβαση σε τεχνολογία μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των δύο οργανισμών.

Η εξοικονόμηση πόρων επιτυγχάνεται τόσο σε επίπεδο υλικοτεχνικής υποδομής, όσο και στον ανθρώπινο παράγοντα. Δεδομένου ότι θα υπάρχει σύμπτυξη των δικτύων καταστημάτων, αλλά και των κεντρικών υπηρεσιών, προφανώς θα υπάρχει και η δυνατότητα για πιο αποτελεσματική διαχείριση του κόστους λειτουργίας.

Παράλληλα, η υπερκάλυψη δραστηριοτήτων, που αναμφίβολα θα προκύψει από την συγχώνευση υπηρεσιών, θα δημιουργήσει την ανάγκη αναθεώρησης όλης της διάρθρωσης του ανθρώπινου δυναμικού με αποτέλεσμα τη δυνατότητα αντικατάστασης ή και απομάκρυνσης ενδεχομένως, της αναποτελεσματικής διοίκησης των επιμέρους οργανισμών.

Ο δεύτερος άξονας εστιάζεται στην κεφαλαιακή ενίσχυση η οποία επιτυγχάνεται μέσω της στρατηγικής συμμαχίας. Το νέο σχήμα ενισχύεται με τα κεφαλαιακά διαθέσιμα των δύο φορέων με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται, θεωρητικά τουλάχιστον, η θωράκιση του σε ενδεχόμενες μελλοντικές αντίξοες συνθήκες. Παράλληλα, το νέο σχήμα, λόγω μεγέθους, αποκτά πιο εύκολα πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρήματος και κατ' επέκταση και στον τρόπο εξασφάλισης χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων του.

Η μεγαλύτερη διασπορά των πηγών χρηματοδότησης εξασφαλίζει την διατήρηση σταθερού κλίματος λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και για το λόγο αυτό το επιχείρημα προβάλλεται ως βαρύνουσα σημασίας στην συγκεκριμένη χρονική συγκυρία.

Δεδομένου ότι η άντληση ρευστότητας γίνεται με ελάχιστες εξαιρέσεις αποκλειστικά από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και από τα προγράμματα ενίσχυσης της ρευστότητας που έχουν εκπονηθεί από το κράτος, η κεφαλαιακή βάση του νέου σχήματος θα

μπορούσε δυναμικά να λειτουργήσει ως εκέγγυο για την εξασφάλιση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης.

Ο τρίτος άξονας επικεντρώνεται στη ενίσχυση των μεγεθών του νέου σχήματος και συνακολούθως και των μεριδίων του στην αγορά.

Η επίτευξη χρηματοοικονομικής διεύθυνσης σε τομείς και αγορές που κατά το παρελθόν δεν αποτελούσαν προτεραιότητα ούτε δυνατότητα για τα επιμέρους πιστωτικά ιδρύματα θα προσδώσει δυναμική στο νέο σχήμα και θα ισχυροποιήσει την παρουσία του. Κατόπιν της απαραίτητης αναδιοργάνωσης των εργασιών του θα μπορεί πλέον να απευθυνθεί σε ευρύτερο κοινό τόσο εντός όσο και εκτός της Ελληνικής επικράτειας, μέσω των θυγατρικών του εξωτερικού. Με τον τρόπο αυτό θα επιτύχει επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης και κατ'επέκταση της οργανικής του κερδοφορίας. Επιπλέον η κατάρτιση μίας στρατηγικής συμμαχίας μεταξύ δύο πιστωτικών ιδρυμάτων θα πυροδοτήσει τις εξελίξεις σε ολόκληρο τον κλάδο διαμορφώνοντας την τάση και το μοντέλο λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος για το μέλλον. Συμπερασματικά, όπως προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση μία ενδεχόμενη στρατηγική συμμαχία εμπεριέχει δυναμικά πλεονεκτήματα και οφέλη για το σύνολο του κλάδου. Παρόλα αυτά ελλοχεύουν και κίνδυνοι, η διερεύνηση των οποίων κρίνεται επιτακτική, δεδομένης της δυσκολίας ενός τέτοιου εγχειρήματος.

Υφιστάμενος ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Διερεύνηση των παραμέτρων υλοποίησης των στρατηγικών συμμαχιών

Με αφετηρία τη διάχυση της κρίσης στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, από τα μέσα του 2010 όταν η κρίση κορυφώθηκε με τη διαδικασία προσφυγής της χώρας στο μηχανισμό

στήριξης, η κεφαλαιακή ενίσχυση των πιστωτικών ιδρυμάτων τέθηκε ως ζητούμενο προκειμένου να θωρακιστεί το σύστημα. Με την πτώση της κερδοφορίας να είναι αναπόφευκτη λόγω της συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας, το σύνολο των καθυστερήσεων των δανειακών υποχρεώσεων να παρουσιάζει αυξητικές τάσεις και την διάρθρωση των χαρτοφυλακίων, λόγω της ύπαρξης κρατικών χρεογράφων να βαρύνονται με σημαντικές απομειώσεις, γίνεται σαφές ότι η κεφαλαιακή ενίσχυση είναι πρώτιστης σημασίας.

Η απάντηση σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης της ενίσχυσης αυτής θα πρέπει να εξευρεθεί και να είναι σε αρμονία με το στόχο που το χρηματοπιστωτικό σύστημα καλείται να διαδραματίσει στην παρούσα χρονική συγκυρία.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει με την ευρωστία του να αποτελέσει την κινητήριο δύναμη και να καταστεί αρωγός στην προσπάθεια για απρόσκοπτη συνέχιση της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αποτελέσουν τον τροφοδότη της οικονομικής δραστηριότητας και ενισχύοντας τους διάφορους τομείς της επιχειρηματικής και ιδιωτικής ζωής της χώρας να μπορέσουν να αναχαιτίσουν την υφιστάμενη ύφεση.

Με βάση το πλαίσιο αυτό, οι όποιες αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν ανεξάρτητα από τα ενδεχόμενα προσωπικά κίνητρα των ιδυόντων των πιστωτικών ιδρυμάτων και από τα στενά επιχειρηματικά συμφέροντα, που διασαλεύονται.

Με γνώμονα τη βάση αυτή, η σύναψη οποιασδήποτε στρατηγικής συμμαχίας στην παρούσα χρονική συγκυρία μόνο αρνητικά θα μπορούσε να προσφέρει στην οικονομική ανάπτυξη και χρηματοδότηση της οικονομίας.

Συγκεκριμένα, **αναφορικά με τον πρώτο άξονα** της εξοικονόμησης πόρων, πρέπει να τονιστεί ότι η επίτευξη των όποιων συ-

νεργειών είναι μια χρονοβόρος διαδικασία. Τα οικονομικά αποτελέσματα μίας ενδεχόμενης στρατηγικής κίνησης, υπό την αίρεση ότι όντως αυτή θα δημιουργήσει προστιθέμενη αξία, θα εμφανιστούν σε βάθος χρόνου και πάντως μόνο αφού παρέλθει μια σημαντική χρονικά μεταβατική περίοδος και για τις δύο υπό συγχώνευση τράπεζες. Το γεγονός αυτό σε καμία περίπτωση δεν εξυπηρετεί την χρηματοδότηση της οικονομίας και το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που απαιτείται να υιοθετηθεί άμεσα.

Η μείωση του λειτουργικού κόστους δεν είναι μια αυτόματη διαδικασία, όπως αρκετοί ευαγγελίζονται και απαιτεί ιδιαίτερη προσήλωση με αμφίβολα αποτελέσματα.

Η εξοικονόμηση πόρων που θεωρητικά μπορεί να προκύψει από την συγχώνευση των δικτύων καταστημάτων, των συστημάτων πληροφορικής, αλλά και των διαδικασιών εν γένει λειτουργίας των τραπεζών, θα απαιτήσει τουλάχιστον κατά το πρώτο χρονικό διάστημα χρήση επιπλέον πόρων, μόνο και μόνο για την αποδέσμευση από υφιστάμενα συμβόλαια και συμβάσεις.

Παραπέρα, η σύγκλιση στον τομέα των πληροφοριακών συστημάτων μόνο εύκολη και μη κοστοβόρα δεν κρίνεται, ενώ επιπλέον εμπεριέχει και σημαντικό λειτουργικό κίνδυνο κατά την διάρκεια ολοκλήρωσης της όλης διαδικασίας.

Κατά συνέπεια, η επίτευξη των όποιων συνεργειών στο τομέα της μείωσης του λειτουργικού κόστους είναι στην καλύτερη περίπτωση αμφισβητήσιμη, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, γεγονός που σίγουρα δεν εξυπηρετεί ούτε λειτουργεί θετικά στον τομέα της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και νοικοκυριών, που είναι και το ζητούμενο.

Όσον αφορά τον δεύτερο άξονα της κεφαλαιακής ενίσχυσης,

τα συμπεράσματα που εξαγονται συνηγορούν ως προς την ακαταλληλότητα της χρονικής στιγμής.

Το γεγονός ότι το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι επαρκώς κεφαλαιοποιημένο

Συγχωνεύσεις – Εξαγορές στο Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα.

Είναι η σωστή επιλογή για την έξοδο από την κρίση;

και κανένα πιστωτικό ίδρυμα δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα, δεν σημαίνει αυτομάτως ότι μια ενδεχόμενη συγχώνευση θα προσδώσει επιπλέον οφέλη στον τομέα αυτό.

Η όποια ενίσχυση από την άθροιση των κεφαλαίων των δύο τραπεζών ουσιαστικά θα αντισταθμιστεί από την αύξηση των μεγεθών των ισολογισμών και των υποχρεώσεών τους. Δεδομένου ότι κατά τεκμήριο δεν υπάρχει πλεονάζουσα ρευστότητα είναι αμφίβολο αν και κατά πόσο θα υπάρξει καθαρό όφελος.

Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι προκειμένου να τελεσφορήσει οποιαδήποτε τέτοιου είδους κίνηση θα πρέπει να συνοδεύεται από ταυτόχρονη αποπληρωμή των κεφαλαίων (προνομιούχες μετοχές) που έχουν λάβει οι τράπεζες από το κράτος, γεγονός το οποίο θα αυξήσει περεταίρω το κόστος υλοποίησης της όλης διαδικασίας. Κάτι τέτοιο θα στερούσε πρακτικά επιπλέον πόρους από τα πιστωτικά ιδρύματα και κατ'επέκταση και από τους μετόχους τους, οι οποίοι θα έπρεπε τελικά να επωμιστούν και το τελικό κόστος της συγχώνευσης.

Ταυτόχρονα όμως θα στερούσε πόρους και από την πραγματική οικονομία, που θα μπορούσαν να διοχετευτούν στην χορήγηση δανείων και αύξηση της πιστωτικής επέκτασης.

Επιπλέον αξίζει να αναφερθεί ότι η δυνατότητα πρόσβασης στις διεθνείς αγορές χρήματος και η άντληση χρηματοδότησης των πιστωτικών ιδρυμάτων από αυτές, σε καμία περίπτωση δεν διασφαλίζεται μόνο και μόνο από την υλοποίηση μιας συγχώνευσης. Οι αγορές χρήματος για τα πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν κλείσει εξαιτίας του μικρού μεγέθους που θεωρητικά έχουν τα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα σε σχέση με τα Ευρωπαϊκά μεγέθη, αλλά εξαιτίας της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας και της έλλειψης αξιοπιστίας να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις και επιταγές του μηχανισμού στήριξης στον οποίο έχει ενταχθεί.

Για το λόγο αυτό και το θέμα πρόσβασης στις αγορές είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την πορεία και της Ελληνικής οικονομίας στο

σύνολο της. Μία συγχώνευση συνεπώς, η οποία θα τελεστεί στην παρούσα χρονική συγκυρία με γνώμονα αμιγώς επιχειρηματικά κριτήρια, δεν θα εξασφαλίσει κατ'ανάγκη πρόσβαση στις αγορές χρήματος.

Τέλος **όσον αφορά τον τρίτο άξονα των επιχειρημάτων σχετικά με τη δημιουργία μεγαλύτερων σχημάτων** και κατά συνέπεια και επίτευξης μεγαλύτερων μεριδίων της αγοράς, πρέπει να τονιστεί ότι κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε σημαντικό πρόβλημα συγκέντρωσης κινδύνων.

Με γνώμονα την δομή της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην χώρα, αλλά και την μορφολογία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος, οι συγχωνεύσεις θα δημιουργούσαν μεν μεγαλύτερα σχήματα, στην παρούσα όμως χρονική συγκυρία θα δημιουργούσαν και σημαντική στρέβλωση στον μηχανισμό της αγοράς.

Με την επίτευξη συγκέντρωσης σε επίπεδο κινδύνων (πιστωτικό και αγοράς), πρακτικά ο νέος φορέας θα μείωνε και θα συνεισέφερε αρνητικά στην διαμόρφωση κλίματος ανταγωνισμού, στοιχείο το οποίο αποτελεί κριτήριο για την διευκόλυνση της ομαλής χρηματοδότησης της οικονομίας.

Η πρακτική των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων να στηρίζονται στην πολυμερή χρηματοδότηση από τα πιστωτικά ιδρύματα, εξυπηρετείται από την ύπαρξη του υφιστάμενου αριθμού αυτών και φυσικά από τον μεταξύ τους ανταγωνισμό.

Στην περίπτωση μίας στρατηγικής συμμαχίας μεταξύ δύο μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας το πιθανότερο είναι ότι αυτή θα πυροδοτούσε ένα συστημικό φαινόμενο με αποτέλεσμα την δημιουργία πολύ μικρού τελικά αριθμού μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων με συνέπεια να δυσχεραίνεται σημαντικά η εξεύρεση χρηματοδότησης για μεγάλο μέρος της επιχειρηματικής ζωής της χώρας.

Συνολικά δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι ο ανταγωνισμός και γενικά η πολυμορφία των υφιστάμενων πιστωτικών ιδρυμάτων διασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό και την λειτουργία της πιστωτικής αγοράς.

Κατά συνέπεια αν το μοντέλο αυτό διαταραχτεί θα μεταβληθεί και η απρόσκοπτη συνέχιση παροχής χρηματοδότησης προς την πραγματική οικονομία, έως ότου επέλθει εκ νέου ισορροπία και διαμορφωθεί ένα νέο μοντέλο χρηματοδότησης.

Δεδομένων όμως των ήδη υπαρκτών προβλημάτων στον τρόπο λειτουργίας της αγοράς και με το μέγεθος των επισφαλών απαιτήσεων να αυξάνει, την κερδοφορία των τραπεζών να μειώνεται και τη ζήτηση για χορήγηση δανείων να κάμπτεται, οποιοδήποτε επιπλέον εμπόδιο προς την παροχή χρηματοδότησης θα ήταν ιδιαίτερα επιζήμιο και σε καμία περίπτωση δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Ελληνικής οικονομίας.

Παράλληλα αν επιχειρήσουμε να εξετάσουμε την επιλογή της επίτευξης συγχωνεύσεων με αμιγώς οικονομικά επιχειρηματικά κριτήρια, πάλι το συμπέρασμα θα ήταν αρνητικό για την τέλεση ενός τέτοιου εγχειρήματος.

Με δεδομένο ότι οι δυσχερείς οικονομικές συνθήκες έχουν ωθήσει τις αποτιμήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, μια ενδεχόμενη συγχώνευση δεν διασφαλίζει τα δικαιώματα μειοψηφίας, διότι δεν εξασφαλίζεται ότι αυτή θα πραγματοποιηθεί σε δίκαιη τιμή.

Η δημιουργία υπεραξίας, η οποία θεωρητικά είναι ο πρωτεύων λόγος για την υλοποίηση ενός τέτοιου εγχειρήματος, πρακτικά καθίσταται εξαιρετικά αμφίβολη και δύσκολα επιτεύξιμη με τις παρούσες συνθήκες. Συνεπώς καταλήγουμε ότι μία στρατηγική συμμαχία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί τα συμφέροντα, ούτε των μετόχων, πρωτίστως όμως ούτε της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας, στοιχείο που είναι και το ζητούμενο.

Αρνητικές επιδράσεις στην απασχόληση

Επιπλέον πρέπει να επισημανθεί και μια άλλη ιδιαιτέρως αρνητική διάσταση του θέματος. Οι ενδεχόμενες συγχωνεύσεις στον τραπεζικό τομέα θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην απασχόληση, ιδιαίτερα δε σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Στην πράξη όχι μόνο δεν θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, αλλά θα οδηγήσουν σε ραγδαία μείωση τους, λόγω συρρίκνωσης του αριθμού των καταστημάτων (σύμπτυξη δικτύων) και περικοπής θέσεων εργασίας λόγω επικάλυψης αρμοδιοτήτων.

Η μορφολογία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τις αρχές της δεκαετίας, έχει σπληνιστεί στο μοντέλο της αυτόνομης πορείας μεγάλου αριθμού τραπεζών, γεγονός που αντικατοπτρίζεται πλήρως από την δομή των εργασιών, τόσο στην Ελληνική επικράτεια, όσο και στη διεθνή παρουσία που έχουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Ουσιαστικά μέσω της συγχώνευσης η βέβαιη απώλεια θέσεων εργασίας θα οδηγήσει στην ανεργία κυρίως χαμηλής ειδίκευσης δυναμικό, καθώς και πιο ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, δηλαδή εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας (άνω των 50) γεγονός που θα επιτείνει το ήδη οξύ πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα.

Παραπέρα, πρέπει να επισημανθεί ότι διαδεδομένη πρακτική αποτελεί οι συγχωνεύσεις να οδηγούν σε υπερβολικές, οι οποίες οδηγούν περαιτέρω στη μείωση της απασχόλησης, καθώς συχνά οι αποχωρούντες εργαζόμενοι, είτε με συνταξιοδότηση, είτε με λήξη συμβάσεων ορισμένου χρόνου, είτε με προγράμματα εθελουσίας εξόδου δεν αντικαθίστανται από νέους, αλλά επιλέγονται σε αντικατάσταση τους άτυπες μορφές απασχόλησης (συμβάσεις έργου ή ανεξάρτητων υπηρεσιών).

Αντίστοιχα οι απασχολούμενοι με άτυπες μορφές απασχόλησης στην εταιρεία που

εξαγοράστηκε – συγχωνεύτηκε, σπάνια συνεχίζουν την απασχόληση τους στον νέο φορέα.

Σε κάθε περίπτωση η αρνητική επίδραση στην απασχόληση, ως αποτέλεσμα της συγχώνευσης θα υπάρχει τόσο στους εργαζόμενους που θα αποχωρήσουν, όσο και στους εργαζόμενους που θα παραμείνουν, καθώς θα τους δημιουργηθεί η έντονη ανασφάλεια για τη θέση εργασίας που διατήρησαν.

Μέσω της διαδικασίας της συγχώνευσης θα δημιουργηθούν αναμφίβολα σημαντικά προβλήματα στο επίπεδο της ενσωμάτωσης και εναρμόνισης των διαφορετικών συστημάτων διοίκησης, εργασιακών σχέσεων και οργάνωσης της εργασίας.

Τελικώς, ιδιαίτερα διαδεδομένη πρακτική αποτελεί η μη εναρμόνιση των διαφορετικών επιπέδων εργασιακών σχέσεων στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να διατηρούνται διαφορετικές ταχύτητες εργασιακών δικαιωμάτων ανάμεσα στους εργαζόμενους που εντάσσονται στο νέο ιδιοκτησιακό καθεστώς και μάλιστα αρκετές φορές πολλοί από αυτούς εξωθούνται στην εύρεση εκ νέου εργασίας.

Συμπέρασμα

Μέσα στο πλαίσιο του συνεχώς αυξανόμενου ρυθμού ανεργίας, της ελαστικοποίησης και αποδόμησης των υπάρχοντων σχέσεων εργασίας, ενδεχόμενες συγχωνεύσεις – εξαγορές μόνο να επιτείνουν το πρόβλημα μπορούν και σε καμία περίπτωση να το αμβλύνουν.

Σαφέστατα η ενίσχυση και θωράκιση κεφαλαιακά του τραπεζικού συστήματος της χώρας πρέπει και απαιτείται να είναι στόχος των διοικήσεων των τραπεζών, αλλά οι συγχωνεύσεις δεν είναι πανάκεια. Πλειάδα επιλογών με στόχο την άντληση ρευστότητας μπορούν να χρησιμοποιηθούν και όπως ήδη έχει διαφανεί, μικρή μερίδα των πιστωτικών ιδρυμάτων έχει ήδη προσανατολιστεί προς την κατεύθυνση αυτή.

Τα πραγματικά οφέλη που θα προκύψουν από μία στρατηγική συμμαχία περισσότερο μπορούν να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά κίνητρα των ιδυόντων, οι οποίοι εξετάζουν το πρόβλημα από την στενή σκοπιά της επίτευξης μελλοντικών επιχειρηματικών κερδών, παρά να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο σταθερής και απρόσκοπτης χρηματοδότησης της οικονομίας, ανακαιτίζοντας την σοβούσα ύφεση και δημιουργώντας συνθήκες ανάπτυξης.

Κατά συνέπεια οι διοικήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων καλούνται στην δύσκολη αυτή εποχή για την οικονομία της χώρας να κατανοήσουν και να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις, ώστε το χρηματοπιστωτικό σύστημα να καταστεί αρωγός στην προσπάθεια, που συντελείται για ανόρθωση και έξοδο της οικονομίας από την κρίση.

Οι εργασιακές σχέσεις στον αστερισμό του Μνημονίου

Στο Μνημόνιο υπαγωγής της χώρας στον Μηχανισμό Στήριξης Ε.Κ.Τ-Δ.Ν.Τ-Ε.Ε, καθώς και στις περιοδικές αναθεωρήσεις και συμπληρώσεις του, περιέχονται δεσμεύσεις για σημαντικές αλλαγές στα μέχρι σήμερα εργασιακά δεδομένα.

Σε υλοποίηση αυτών των δεσμεύσεων και για να αντιμετωπίσει μια κατάσταση «έκτακτης ανάγκης», η Κυβέρνηση:

- παρεμβαίνει στους όρους αμοιβής και εργασίας και γενικότερα στο σύστημα των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, με νομοθετικές ρυθμίσεις και μέτρα που «ήρθαν για να μείνουν». Στόχος, η «άρση των εμποδίων» και η ενίσχυση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας, για να ενισχυθεί η προβληματική ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων στις διεθνείς αγορές
- θέτει σε αμφισβήτηση τα μισθολογικά όρια ασφαλείας, που επί δεκαετίες διασφάλιζαν οι ΕΓΣΣΕ και για τους επιμέρους κλάδους οι κλαδικές ΣΣΕ.

Με τις δραστικές μειώσεις μισθών και συντάξεων και με την αιφνίδια ανατροπή ασφαλιστικών δικαιωμάτων και προσδοκιών, δεν προωθείται μόνο η δημοσιονομική εξοικονόμηση, με σοβαρή περικοπή των δαπανών για μισθούς και συντάξεις στο Δημόσιο και τις ΔΕΚΟ.

Προωθείται και η «μετάγχιση» ανάλογων πρακτικών στον ιδιωτικό τομέα, η οποία διευκολύνεται από την αυξημένη αβεβαιότητα διατήρησης της απασχόλησης και τη συνεχώς διογκούμενη, στους περισσότερους κλάδους, ανεργία.

Ακρογωνιαίος λίθος των γενικότερων παρεμβάσεων του Μνημονίου στις εργασιακές σχέσεις, είναι η υπόθεση του λεγόμενου «αποπληθωρισμού». Μιας αλληλοτροφοδοτούμενης πτωτικής πορείας μισθών-τιμών, που καλείται να λειτουργήσει ως

υποκατάστατο της νομισματικής υποτίμησης, στην οποία η Ελλάδα, ως χώρα του ευρώ, δεν μπορεί πλέον να καταφύγει.

Με τη δραστική μείωση των μισθών και της κατανάλωσης, ο αποπληθωρισμός αναμένεται να συμπιέσει τις τιμές, βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων στην ελληνική και κυρίως στις διεθνείς αγορές. Με αυτόν τον τρόπο, υποτίθεται πως θα υπάρξει προσέλκυση επενδύσεων και βελτίωση της προβληματικής ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Ωστόσο, η παραπάνω πρόβλεψη περί δημιουργίας ενός «ενάρετου κύκλου» καθίζησης μισθών και τιμών, δεν επαληθεύτηκε μέχρι σήμερα, αφού ο πληθωρισμός και το κόστος διαβίωσης, αντί να περιοριστούν, «πήραν φωτιά».

Αυτό εν μέρει οφείλεται στη δραματική αύξηση των έμμεσων φόρων, που επιλέχθηκε ως «λύση άμεσου αποτελέσματος» για την αύξηση των μονίμως υστερούντων, ελέω φοροδιαφυγής, δημόσιων εσόδων. Οφείλεται όμως και στις εκτεταμένες ζώνες αισχροκέρδειας και ολιγοπωλιακής διάρθρωσης της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών στην Ελλάδα, που επιτρέπουν στις τιμές να παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, ακόμα και να αυξάνονται, παρά τη δραστική μείωση της κατανάλωσης.

Προσκολλημένοι στη θεωρία του πληθωρισμού μισθών, οι υποστηρικτές του «αποπληθωρισμού» αγνόησαν την ύπαρξη ισχυρών πιέσεων από τα κέρδη και τις εναρμονισμένες πρακτικές στη διαμόρφωση των τιμών και του πληθωρισμού στην Ελλάδα.

Ήδη το Μνημόνιο ελέγχεται για την πλήρη αποτυχία εμφάνισης του αναμενόμενου «ενάρετου κύκλου» μείωσης μισθών-τιμών στη χώρα, με τις γνωστές, βαρύτατες συνέπειες στην αγοραστική δύναμη των μισθών και των συντάξεων.

Δεν μπορούμε, ωστόσο, να το εγκαλέσουμε εξίσου άμεσα και για τις διάχυτες πρακτικές παραβατικότητας και απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων στην Ελληνική αγορά εργασίας. Τέτοιες τάσεις προϋπήρξαν του Μνημονίου, ενισχύθηκαν μάλιστα σημαντικά μετά το ξέσπασμα της κρίσης,

- με την άσκηση συστηματικών πιέσεων στους εργαζόμενους να απεμπολήσουν δικαιώματα και να δεχθούν μειώσεις αποδοχών, προκειμένου να αποφύγουν την απόλυση,
- με την προϊούσα αποδυνάμωση των ελεγκτικών μηχανισμών και ιδίως του ΣΕΠΕ, με συνέπεια τη de facto διατήρηση εκτεταμένων θυλάκων ακραίας ευελιξίας, ασυδοσίας και ανομίας στην Ελληνική αγορά εργασίας.

Ευέλικτες ρυθμίσεις υπήρχαν εδώ και χρόνια στο ελληνικό εργασιακό σύστημα. Ο δανεισμός εργαζομένων, οι δήθεν αυτοαπασχολούμενοι με τα «μπλοκάκια», οι συμβασιούχοι, οι εργαζόμενοι στα stage, οι υπερβολικές, η μερική απασχόληση, η εκ περιτροπής εργασία, η διευθέτηση του χρόνου εργασίας, η ιδιόμορφη ευελιξία του χρόνου εργασίας με τις φθηνότερες (και συχνά απλήρωτες) υπερωρίες, η «παγκόσμια πρωτοτυπία» της υπερεργασίας, καθώς και οι ιδιαίτερα ευφάνταστες παραβιάσεις και «υπερβάσεις» σχεδόν κάθε διάταξης της εργατικής νομοθεσίας στην πράξη, είχαν ήδη διαμορφώσει μια εξαιρετικά ρευστή εργασιακή πραγματικότητα.

Μια πραγματικότητα ακραίας de facto ευελιξίας, πολλών ταχυτήτων και πολλαπλών διακρίσεων, που επί χρόνια προβλημάτιζε τα εργατικά συνδικάτα.

Τι το νέο έφερε λοιπόν, το Μνημόνιο;

Ο κύριος όγκος των αλλαγών στα εργασιακά θέματα, με βάση ή με αφορμή το Μνημόνιο, υλοποιείται με τους νόμους 3845/2010, 3863/2010 και με τις πρόσφατες εργασιακές ρυθμίσεις του ν. 3899/2010, με τις διατάξεις των οποίων:

α Μειώνεται δραστικά ο χρόνος προειδοποίησης για την καταγγελία της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου. Έτσι, αν η προειδοποίηση τηρηθεί, κάτι που πλέον γίνεται ευκολότερο για τον εργοδότη, αυτός γλιτώνει το 50% της αποζημίωσης. Η αποζημίωση απόλυσης δεν καταβάλλεται πλέον εφάπαξ, αλλά σε διμηνιαίες δόσεις, όταν το ποσό της ξεπερνά τις αποδοχές δύο μηνών. Κατά συνέπεια, μειώνεται σημαντικά το κόστος και διευκολύνονται οι απολύσεις.

β Αυξάνεται το ποσοστό των ομαδικών απολύσεων σε 5% του προσωπικού και μέχρι 30 εργαζόμενους για επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 150 μισθωτούς.

γ Αυξάνεται η δοκιμαστική περίοδος πρόσληψης, για την οποία δεν οφείλεται αποζημίωση, από 2 μήνες σε ένα χρόνο.

δ Εισάγονται ηλικιακές διακρίσεις, αφού ορίζεται πως οι νέοι εργαζόμενοι 18-25 ετών θα αμειβονται με το 84% των κατώτατων αποδοχών της ΕΓΣΣΕ.

ε Προβλέπονται συμβάσεις μαθητείας διάρκειας μέχρι ενός έτους για ανηλίκους 15-18 ετών, «για την απόκτηση δεξιοτήτων», χωρίς ωστόσο να ορίζονται κάποιες συγκεκριμένες αντίστοιχες υποχρεώσεις του ερ-

γοδότη, με μισθό στο 70% του κατώτατου της ΕΓΣΣΕ. Οι μαθητευόμενοι δεν υπόκεινται στις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, παρά μόνο στις διατάξεις για την υγιεινή και ασφάλεια.

στ Η χρήση μερικής απασχόλησης, τακτικής ή υπερωριακής, γίνεται φθηνότερη, ενώ χαλαρώνουν οι προϋποθέσεις μετατροπής της απασχόλησης «δανεικών εργαζόμενων» σε κανονική απασχόληση στον έμμεσο εργοδότη.

ζ Μειώνονται οι προσαυξήσεις στα καταβαλλόμενα ωρομίσθια λόγω υπερεργασίας, υπερωριακής απασχόλησης και κατ'εξίραση υπερωρίας, με νέα ποσοστά προσαύξησης στο 20%, 40% και 80% αντίστοιχα. Σε περίοδο αυξημένης ανεργίας, είναι ωστόσο παράδοξο να γίνονται φθηνότερες και να ενθαρρύνονται η υπερεργασία και οι υπερωρίες, δεδομένου μάλιστα ότι αυτές, στην πλειονότητά τους, δεν αντιστοιχούν σε πραγματικά «έκτακτες και απρόβλεπτες» ανάγκες, αλλά σε πάγιες και τακτικές, που θα μπορούσαν να καλυφθούν από ανέργους.

η Αυξάνεται σε 9 μήνες για κάθε ημερολογιακό έτος η δυνατότητα του εργοδότη να θέτει σε διαθεσιμότητα το προσωπικό.

θ Εισάγονται σημαντικές αλλαγές στο σύστημα επίλυσης συλλογικών διαφορών εργασίας του ν. 1876/90. Οι διαδοχικές παρεμβάσεις στη διαδικασία και στο «ανεκτό περιεχόμενο» των αποφάσεων της Διαιτησίας, ξεπερνούν την πρόβλεψη του αρχικού Μνημονίου για «αποκατάσταση της συμμετρίας στη Διαιτησία», οδηγώντας σε ριζική αναμόρφωση του θεσμού σε νέα βάση, με νέο ρόλο και με νέα πρόσωπα. Η Διαιτησία περιορίζεται, πλέον, στη διευθέτηση διαφορών που αφορούν αποκλειστικά στον βασικό μισθό ή ημερομίσθιο. Οι λοιπές διαφορές, παρά τη ρητή περί του αντιθέτου συνταγματική προτροπή, θα μπορούν να παραμένουν αρήθμιστες.

1 Με τις «ειδικές επιχειρησιακές ΣΣΕ», που μπορούν πλέον να συνάπτονται και σε επιχειρήσεις με λιγότερα από 50 άτομα, αρκεί να συναινούν, όταν δεν υπάρχει επιχειρησιακό σωματείο, το αντίστοιχο πρωτοβάθμιο κλαδικό ή η αντίστοιχη κλαδική ομοσπονδία, μπορούν να αλλάξουν επί αόριστον και σε δυσμενέστερη βάση μισθολογικά θέματα και όροι εργασίας των κλαδικών ΣΣΕ, με κατώτατο όριο μόνο τις αντίστοιχες ρυθμίσεις της ΕΓΣΣΕ. Ανατρέπεται έτσι η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης στη συρροή μεταξύ κλαδικών και ειδικών επιχειρησιακών ΣΣΕ. Αυτές οι ΣΣΕ δεν επηρεάζονται ούτε από τυχόν μεταγενέστερη επέκταση κλαδικών ρυθμίσεων στον χώρο τους.

Οι ειδικές επιχειρησιακές ΣΣΕ δεν είναι κάποιες «κατ'εξίραση ρυθμίσεις», που αποβλέπουν στη διάσωση, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, προϋποθέσεων και προπαντός αμοιβαίων δεσμεύσεων, μόνο των επιχειρήσεων που θα βρίσκονταν σε κρίσιμη κατάσταση. Προορίζονται να λειτουργήσουν και ευρύτερα, ως όχημα εσωτερικής υποτίμησης της αμοιβής και των όρων εργασίας, με σκοπό τη γενικότερη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, δημιουργώντας σοβαρά και εκτεταμένα ρήγματα τόσο στην ισχύ των κλαδικών ΣΣΕ, όσο και στους όρους ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου.

Για παράδειγμα, ο κάθε ακραίος εργοδότης, που θα είναι σε θέση να εκβιάσει ή να ελέγξει το σωματείο της επιχείρησης, θα μπορεί πλέον, με πρόσχημα την κρίση, να ασκεί αθέμιτο ανταγωνισμό στους νομοταγείς και διαλλακτικούς εργοδότες και «με τη βούλα του νόμου», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ομαλότητα των αγορών και την ποιότητα των εργασιακών σχέσεων.

Οι εργασιακές σχέσεις στον αστερισμό του Μνημονίου

Συνολικά, στο όνομα του Μνημονίου ή και με πρόσχημα το Μνημόνιο:

- οι μέχρι σήμερα «γκρίζες» εργασιακές πρακτικές αναδύονται από την παρανομία και αναγορεύονται πλέον σε κανόνα Δικαίου, σε νέο καθεστώς στις εργασιακές σχέσεις,
- οι πολλές ταχύτητες της αγοράς εργασίας πιέζονται να συγκλίνουν στο κατώτατο δυνατό επίπεδο, ενώ οι όποιοι θύλακες σχετικά προστατευμένης εργασίας περιορίζονται και απαξιώνονται,
- η πλήρης και σταθερή απασχόληση μετατρέπεται από δικαίωμα σε «προνόμιο»,
- οι μισθολογικές περικοπές στο Δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα οδηγούν σε μια αντιπαραγωγική ισοπέδωση δεξιοτήτων, εμπειρίας και συνθηκών εργασίας. Σε συνδυασμό με την πολλαπλή κρίση της Ελληνικής οικονομίας (κρίση δημοσιονομική, χρέους, αναπτυξιακού μοντέλου, θεσμών και αξιών), μια τέτοια ισοπέδωση ενισχύει τις τάσεις φυγής νέων με προσόντα, επιστημόνων και στελεχών, σε αναζήτηση καλύτερων ευκαιριών και όρων εργασίας στο εξωτερικό. Αυτή η απογύμνωση του εγχώριου ανθρώπινου δυναμικού από τα πιο δυναμικά του στοιχεία, έχει σοβαρές και διαχρονικές συνέπειες για την εγχώρια ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.
- προωθείται εκτεταμένη ηλικιακή αναδιάρθρωση προσωπικού, με τη διευκόλυνση απολύσεων «ακριβών» παλιότερων εργαζόμενων, ώστε στη θέση τους να προσληφθούν νεότεροι, με λιγότερα δικαιώματα και χαμηλότερο κόστος, με αμοιβές ακόμα και κάτω από τα κατώτατα της ΕΓΣΣΕ. Στόχος, η όποια θετική ατομική ωρίμανση (λ.χ. με τα επιδόματα πολυετίας) να μετατραπεί, στο σύνολο της επι-

χείρησης, σε αρνητική. Να εξαιρεθούν «κατεστημένες νοοτροπίες», πρακτικές και δικαιώματα που θεωρούνται «βαρίδια». Όμως, μαζί με αυτά, απαξιώνεται ή εκπαραθυρώνεται και πολύτιμη παραγωγική, οργανωτική και λειτουργική εμπειρία.

- οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και η Διαιτησία αντιμετωπίζονται πλέον ως εργαλείο συγκράτησης, αν όχι γενικευμένης προσαρμογής των αμοιβών και των όρων εργασίας στα νέα δεδομένα.
- το Σύνταγμα, οι νόμοι, τα δικαιώματα και οι θεσμοί, ακόμα και αν δεν χρειαστεί να αλλάξουν, προς εξευμενισμό των πισωτών, καλούνται να...κοιμηθούν επί αόριστον, στη λογική «Salus patriae suprema lex» (η σωτηρία της πατρίδας, υπέρτατος νόμος).

Ο «απασχολήσιμος» εργαζόμενος-λάστιχο, με απεριόριστες υποχρεώσεις, ελαχιστοποιημένες προσδοκίες και μηδενικά δικαιώματα, νιώθει πλέον τραγικά μόνος, ανασφαλής και απροστάτευτος απέναντι σε εργοδότες απεριόριστης δικαιοδοσίας, αν όχι μηδενικών υποχρεώσεων.

Αυτό προβάλλεται ως το «νέο πρότυπο», το όχημα μιας δήθεν ενισχυμένης «υγιούς ανταγωνιστικότητας», για την έξοδο της οικονομίας από την κρίση και τη δημιουργία νέων διεξόδων εξωστρεφούς ανάπτυξης, που εξ ορισμού βάζουν σε δεύτερη μοίρα τη σημασία και τη ρυθμιστική δυναμική των μισθών, ως παραγόντων της εγχώριας ζήτησης.

Όμως, μια ανταγωνιστικότητα σπριγγμένη στη δραστική υποβάθμιση μισθών και όρων εργασίας, στην αποσταθεροποίηση της απασχόλησης και στη βίαιη προσαρμογή των πολιτών και των εργαζόμενων, μια προσαρμογή με όχημα τον φόβο, τον αποπροσανατολισμό και την ανασφάλεια, δεν μπορεί να υπηρετήσει την ανάπτυξη συνθηκών ποιότητας, καινοτομίας, υψηλής παραγωγικότητας και αειφορίας.

Την ανάπτυξη, με άλλα λόγια, συνθηκών σύγχρονης ποιοτικής ανταγωνιστικότητας, που είναι απαραίτητες για να μην εγκλωβιστεί η Ελλάδα σε έναν αδιέξοδο, τριτοκοσμικού τύπου κατήφορο.

Σ' έναν κατήφορο όπου αυταρχικά καθεστώτα και χώρες με μεγάλα αποθέματα εξαθλιωμένου πληθυσμού, εκ των πραγμάτων θα την ανταγωνίζονται από πολύ καλύτερη θέση.

Οι θεσμικές αλλαγές στο διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα

Η εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο τέθηκε εν αμφιβόλω με αφορμή την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην αγορά στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης των ΗΠΑ.

Οι αστοχίες στην πολιτική εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε συνδυασμό με το δημοσιονομικό και συναλλαγματικό περιβάλλον οδήγησαν σε μια άνευ προηγουμένου κρίση των χρηματοπιστωτικών τομέα σε όλες τις αναπτυγμένες οικονομίες. Το ΙΝΕ-ΟΤΟΕ παρακολουθώντας στενά τις ρυθμιστικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα ως μέρος του επιστημονικού του έργου και πιστεύοντας ακράδαντα πως η άρτια γνώση του θεσμικού περιβάλλοντος λειτουργίας των τραπεζών αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ προϋποθέσεων κάθε εργασιακής και άλλης κοινωνικής διεκδίκησης στον χρηματοπιστωτικό τομέα προχώρησε στην εκπόνηση ειδικής μελέτης με θέμα «Οι θεσμικές αλλαγές στο διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα».

Η μελέτη είναι διαρθρωμένη σε τρία μέρη.

Στο πρώτο μέρος αναλύονται τα αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η ανάλυση των αιτιών της κρίσης πραγματοποιείται σε δυο επίπεδα. Σε πρώτο λόγο παρουσιάζεται το μακροοικονομικό περιβάλλον που επώασε τη χρηματοπιστωτική κρίση. Αν και οι μακροοικονομικές- δημοσιονομικές εξελίξεις εκφεύγουν του στόχου της μελέτης κρίθηκε αναγκαία η αναφορά σε αυτές για την καλύτερη κατανόηση των ρυθμιστικών αλλαγών στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Κατά την ανάλυση των αιτιών έμφαση αποδίδεται στα εξής θέματα:

- Το πλαίσιο για την τιτλοποίηση απαιτήσεων,
- τον ρόλο των Οργανισμών Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας,
- θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και
- θέματα προληπτικής εποπτείας των τραπεζών

Στο δεύτερο και κεντρικό μέρος της μελέτης καταγράφονται οι επικείμενες ρυθμιστικές αλλαγές στη δομή και λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Κατ' αρχήν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της συνόδου του G 20 στο Λονδίνο και την συνακόλουθη ίδρυση του Συμβούλιου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Ακολουθεί η παρουσίαση των κατευθυντήριων γραμμών της έκθεσης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών και του Συμβούλιου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για την αξιολόγηση της «συστημικής σημαντικότητας» επιχειρήσεων και αγορών του χρηματοπιστωτικού τομέα. **Ακολούθως, αναλύονται επιμέρους θεσμικές μεταρρυθμίσεις στα εξής θέματα:**

- Πολιτική αμοιβών των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών,
- Αντιμετώπιση προκυκλικότητας,
- Βασιλεία III, τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών,
- Διαχείριση κινδύνου ρευστότητας.

Στη συνέχεια, η μελέτη επικεντρώνεται στις θεσμικές αλλαγές που επήλθαν στην αρχιτεκτονική της εποπτείας αλλά και στην εν γένει λειτουργία του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Φυσικώς τω τρόπω, η αφετηρία κάθε ανάλυσης είναι η έκθεση de Larosière. Η ανάλυση διακρίνει –κατά την υιοθετηθείσα διαίρεση από την ίδια την έκθεση de Larosière– σε μακρο-προληπτική και μικρο-προληπτική εποπτεία. Αναφορικά στην πρώτη διάσταση καταγράφονται η σύνθεση, η λειτουργία, ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΣΧΣ). Σε επίπεδο μικρο-προληπτικής εποπτείας παρουσιάζεται η δομή και η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ) καθώς και το πλαίσιο συνεργασίας ΕΣΧΣ και ΕΣΧΕ.

Επιπρόσθετα, σε όρους εφαρμοστέου δικαίου παρουσιάζονται οι μείζονες πρωτοβουλίες του κοινοτικού νομοθέτη στους εξής τομείς: πολιτική αποδοχών στον χρηματοπιστωτικό τομέα, προληπτική εποπτεία και λειτουργία οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημαντικότερες θεσμικές μεταρρυθμίσεις και ρυθμιστικές αλλαγές σε επίπεδο ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σε επίπεδο μακρο-προληπτικής εποπτείας γίνεται αναφορά στο Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Οικονομίας (ν. 3723/2009), τη συγκρότηση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ν. 3864/2010) και του Συμβούλιου Συστημικής Ευστάθειας (Νόμος 3867/2010).

Μετά από ευσύνοπτη καταγραφή των επιπτώσεων της κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, η μελέτη καταλήγει σε συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής της ΟΤΟΕ για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Κρίση και αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας

του **Ηλία Ιωακείμογλου**
Επιστημονικός Σύμβουλος ΙΝΕ-ΟΤΟΕ

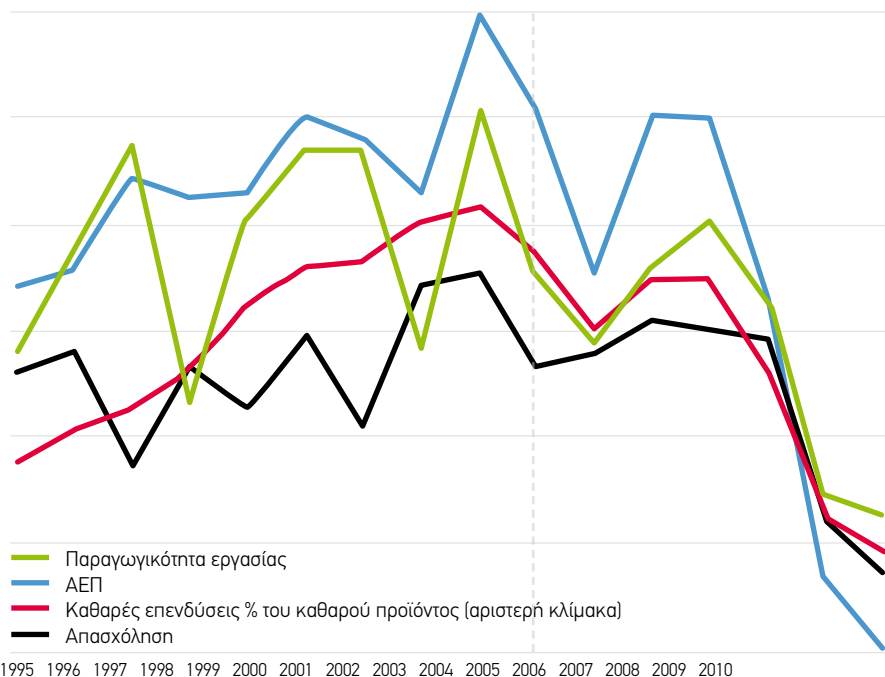
Η ελληνική οικονομία μοιάζει με κάποιον που πέφτει από την κορυφή ενός ουρανοξύστη και κατά τη διάρκεια της πτώσης του επαναλαμβάνει «μέχρις εδώ όλα πάνε καλά».

Η αρχή της πτώσης ήταν η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε όταν έγινε αντιληπτό ότι μέρος των συσσωρευμένων απαιτήσεων του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου ήταν εξαιρετικά αμφίβολο εάν επρόκειτο να ικανοποιηθούν.

Στην διάρκεια του 2009, οι επισφαλείς απαιτήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα επιχειρήθηκε, διεθνώς, να αντιμετωπιστούν μέσω της κρατικής παρέμβασης για την διάσωση των τραπεζών. Παρά τις προσπάθειες των κυβερνήσεων, η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, μετατράπηκε σε κρίση ρευστότητας, και η προσπάθεια της ελληνικής κυβέρνησης στη διάρκεια του 2008-2009 να στηρίξει αφενός μεν τις τράπεζες έναντι της πιστωτικής ασφυξίας, αφετέρου δε την πραγματική οικονομία, αύξησε θεαματικά το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος. Η διαχείριση της κρίσης μετέφερε μέρος των κινδύνων από τον χρηματοπιστωτικό τομέα στον δημόσιο τομέα, και πιο συγκεκριμένα στα κρατικά ομόλογα.

Αυτό μας έφερε στην δεύτερη φάση της κρίσης, στην κρίση της πραγματικής οικονομίας: Ως απάντηση στις μεγάλες αυξήσεις των

Μεταβολές βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας

δημοσίων ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους, η κυβέρνηση έχει προκρίνει προγράμματα λιτότητας και μείωσης των δημοσίων ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους. Πρόκειται για ακραία πολιτική ύφεσης που μειώνει την εσωτερική ζήτηση, τόσο στην δημόσια, όσο και στην ιδιωτική συνιστώσα της.

Η ύφεση που προκαλεί η ασκούμενη πολιτική μετατρέπεται σε σωρευτική διαδικασία αυτοτροφοδοτούμενης επιδείνωσης. Καταρχήν η συνολική ζήτηση επηρεάζεται από τις μειώσεις της αγοραστικής δύναμης των μισθών και των συντάξεων.

Προφανώς, ο αυξανόμενος δανεισμός των μισθωτών κατά την περίοδο που προηγήθηκε της χρηματοπιστωτικής κρίσης είχε επιτρέψει σε σημαντικό βαθμό την αποσύνδεση των μισθών από την ιδιωτική κατανάλωση. Από την στιγμή, όμως, που η χρηματοπιστωτική κρίση οδήγησε σε μείωση

του δανεισμού, η αγοραστική δύναμη των μισθών έχει ανακτήσει τον σημαντικό της ρόλο στην διαμόρφωση της ζήτησης. Η μείωση των μισθών επιφέρει, λοιπόν, μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης επειδή δεν παρεμβάλλεται μεταξύ των δύο μεγεθών ο δανεισμός. Αυτή η αρχική μείωση επηρεάζει αρνητικά την συνολική ζήτηση και μέσω αυτής τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Οι επενδύσεις επηρεάζονται αρνητικά από τον χαμηλό βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού: οι επιχειρήσεις επενδύουν λιγότερο όταν έχουν αχρησιμοποίητο παραγωγικό δυναμικό, ιδιαίτερα όταν αυτό δεν έχει υποστεί τεχνολογική απαξίωση, όπως συμβαίνει σήμερα στην Ελλάδα, της οποίας ένα μεγάλο μέρος του αποθέματος παγίου κεφαλαίου συσσωρεύθηκε πρόσφατα, κατά την περίοδο της μεγάλης οικονομικής ανόδου των ετών 1996-2006. Έτσι, η συμβολή όλων των συνιστωσών της εσωτερικής ζήτησης μειώ-

νεται, η ανεργία αυξάνεται και μειώνει και αυτή με την σειρά της την εσωτερική ζήτηση και ο φαύλος κύκλος της ύφεσης αρχίζει από την αρχή.

Υπάρχει και χειρότερο: μια οικονομία που έχει υποστεί παρατεταμένη μείωση της ζήτησης δεν επανέρχεται στην αρχική της κατάσταση όταν κάποτε αυξηθεί η ζήτηση, διότι το παραγωγικό και το εργατικό δυναμικό της έχει εν τω μεταξύ υποστεί μια σειρά καταστροφών: η παρατεταμένη μείωση της ζήτησης καταστρέφει ένα μέρος του κεφαλαιακού αποθέματος καθώς πτωχεύουν σειρά επιχειρήσεων και ένα μέρος του εργατικού δυναμικού θα απολέσει τις γνώσεις του και τις δεξιότητές του εξαιτίας της παρατεταμένης ανεργίας. Μειώνεται, έτσι, ο δυναμικός ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Η κάθοδος θα συνεχίζεται έως ότου η εξωτερική ζήτηση, οι καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, να αναλάβουν τον ρόλο του κινητήρα της οικονομίας χάρη στις μειώσεις του κόστους εργασίας και στις μειώσεις των τιμών των εγχωρίως παραγομένων προϊόντων (δηλαδή χάρη στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τιμής) που θα φέρει, υποτίθεται, η ίδια η ύφεση της οικονομίας.

Προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση τιμών («αποπληθωρισμός»), η κυβέρνηση προωθεί μέτρα για την άρση των υποτιθέμενων ακαμψιών των αγορών εργασίας (βλ. στο σχετικό άρθρο της Βάνας Γεωργακοπούλου στο τεύχος αυτό).

Ένας μη προκατειλημμένος παρατηρητής θα είχε ωστόσο αντιληφθεί ότι το μεν ονομαστικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, συγκρινόμενο με το αντίστοιχο των ανταγωνιστριών χωρών, μειώνεται ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2008, σε αντίθεση με τις τιμές των προϊόντων που συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία μέσα σε συνθήκες ύφεσης και μάλιστα με σκανδαλώδεις

ρυθμούς (πληθωρισμός της τάξης του 5%) που δείχνουν την αποφασιστικότητα με την οποία ο επιχειρηματικός κόσμος υπερασπίζεται την υψηλή κερδοφορία με την οποία έχει εξοικειωθεί.

Οι ίδιες αυξήσεις δείχνουν επίσης ότι εάν υπάρχουν άκαμπτες και ολιγοπωλιακές αγορές στην Ελλάδα, αυτές δεν είναι οι αγορές εργασίας αλλά οι αγορές προϊόντων και σε αυτές πρέπει να στοχεύουν οι διαρθρωτικές αλλαγές.

Εν ολίγοις, οι μεν παράγοντες που προκαλούν ύφεση είναι διαρκώς παρόντες και ενεργοί ενώ ο υποτιθέμενος μηχανισμός ανάκαμψης (αποπληθωρισμός, αύξηση της ανταγωνιστικότητας τιμής και των εξαγωγών) παραμένει ανενεργός. Ως εκ τούτου, τον Νοέμβριο του 2010, η μοναδική προοπτική της ελληνικής οικονομίας είναι η ύφεση.

Η ελεύθερη πτώση, λοιπόν, συνεχίζεται. Και όμως, οι φορείς που χαράσσουν την οικονομική μας πολιτική έχουν σχέδιο:

Η ασκούμενη πολιτική βασίζεται στην ιδέα ότι πρέπει να ενισχυθεί η δημοσιονομική πειθαρχία για να πεισθούν οι διεθνείς αγορές για τις θετικές προοπτικές της οικονομίας μας, ώστε να υπάρχουν λογικοί όροι δανεισμού του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Αυτό που προτείνεται είναι η εφαρμογή μιας πολιτικής ύφεσης και επίδειξης ισχύος έναντι των εργαζομένων, για να βελτιώσουμε την εικόνα της χώρας «στις αγορές». Προτείνεται, μάλιστα, μια πολιτική ύφεσης που θα έχει και διάρκεια, αφού θα πρέπει να παράγει πρωτογενή πλεονάσματα της τάξεως του 5% του ΑΕΠ για μια δεκαετία ώστε να μειωθεί το δημόσιο χρέος. Θα μπορούσε έτσι το κράτος να αποπληρώσει τα χρέη του προς τους μεγάλους πιστωτές του συλλέγοντας πόρους από τους φορολογούμενους με διαρκώς αυξανόμενη πίεση επί των εισοδημάτων της εργασίας. Μια τέτοια πολιτική θα κέρδιζε την εμπιστοσύνη των «αγορών» και θα οδηγούσε σε μείωση των επιτοκίων και μέσω αυτής σε ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο, είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν εν μέσω λιτότητας που μειώνει δραστικά την αγοραστική δύναμη των μισθών, τον βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού και τις επενδύσεις, την συνολική ζήτηση και τον δυναμικό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας, θα μπορούσε η μείωση των επιτοκίων να οδηγήσει σε ανάκαμψη την οικονομία.

Ινστιτούτο Εργασίας ΟΤΟΕ

20 χρόνια ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

© Ινστιτούτο Εργασίας Ομοσπονδίας Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος
Βνσοαρίωνος 9, 106 72 Αθήνα, Τηλ.: 210 36 475 89
e-mail: ine.otoe@otoe.gr, [www.ine.otoe.gr](http://ineotoe.wordpress.com), <http://ineotoe.wordpress.com>